

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΔΗΘΕΙΑΣ»

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

(Μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος καὶ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ)

ἐκφωνηθεὶς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς

ὕπὸ τοῦ

Ἀρχιμ. ΚΑΛΛ. ΔΕΛΙΚΑΝΗ

Πατριαρχικοῦ Ἐπόπτου τῶν Σχολῶν καὶ Ἱεροκλήρυκος Σταυροδρομίου

Διήλθεν εὐεργετῶν

(Πρὸς I. 38)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1893

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

3288

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

(Μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος καὶ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ)

ἐκφωνηθεὶς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς

ὑπὸ τοῦ

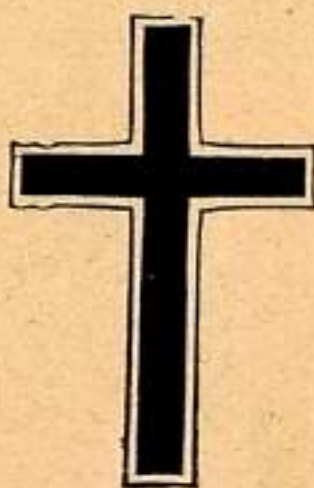
Ἀρχιμ. ΚΑΛΛ. ΔΕΔΙΚΑΝΗ

Πατριαρχικοῦ Ἐπόπτου τῶν Σχολῶν καὶ Ἱεροκέρυκος Σταυροδρομίου

Διήλθεν εὐεργετῶν

(Πράξ. Ι. 38).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1895

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
1816-1894

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΤΕΤΡΑΚΤΟ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ Δ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤ. ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

Ἐκφωνηθεὶς ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Καλλινίκου Δελικάνη κατὰ τὸ ἐπίσημον μνημόσυνον τὸ τελεσθὲν ἀποφάσει τῆς Κεντρ. Ἐφορείας τῇ Κυριακῇ 22 Ἰανουαρίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἴκ. Θρόνου μεθ' ἑτέρων δύο Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Διῆλθεν εὐεργετῶν.

(Πράξ. Ι. 38).

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι

καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ χριστιανοί,

Προνόμιον ἐξαιρετικὸν τοῦ θανάτου, περικλεῖον ἐν ἑαυτῷ τὴν ὑψίστην τῶν ἀμοιβῶν εἶναι τὸ ἀποκαλύπτειν τὸν βίον τῶν ἀληθῶς ἐναρέτων ἀνδρῶν. Ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ¹, λέγει ἡ Γραφή λίαν δικαίως. Πράγματι ἐνόσω ὁ ἄνθρωπος παραμένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἡ παρουσία αὐτοῦ φαίνεται ἐπισκιάζουσα τὰ ἔργα του, καὶ ἐπιβάλλουσα, ἐὰν μὴ τὴν σιωπὴν, πάντως ὅμως ἐπιφύλαξιν τινὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. Καθόσον δὲ στάδιόν τι βίου, ἀνεξάντλητον ἐν εὐεργετικῇ δράσει, παρκατείνεται ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἐθιζόμεθα βαθμιαίως εἰς τὰ ἔξοχα ἔργα τὰ πληροῦντα αὐτὸ, εἰς τρόπον ὥστε καταντῶμεν ἐπὶ τέλους νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς ὅλως φυσικὰ καὶ συνήθη, συντελοῦντες ἀσυναίσθητως, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς ἡμῶν εἰς τὸν περιφανέστερον τῶν θριάμβων τῆς ἀρετῆς, τὸ νὰ παύῃ αὕτη προκαλοῦσα διὰ τῆς σταθερότητός της καὶ αὐτὴν τὴν ἐκπληξιν. Μόνος ὁ θάνατος διεγείρων τὴν προσοχὴν κάμνει νὰ ἀναζήσῃ ἐν μιᾷ στιγμῇ ὁλόκληρον τὸ παρελθὸν καὶ χαράσσει αὐτὸ δι' ἀνεξιτήλων χαρακτήρων ἐν τῇ μνήμῃ. Ἐνώπιον τῆς ὑπάτης λάμψεως τοῦ θανά-

1. Σοφία Σειράχ ΙΑ' 27.

του ὁ βίος φωτίζεται· καὶ εἰς τὸ φῶς τοῦτο τὸ ἐκείθεν τοῦ τάφου προερχόμενον καὶ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ἀντανακλώμενον ἡ ἀξία ἀποκαλύπτεται ἐν ἀπάσῃ τῇ πραγματικότητί της, καθὼς μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐκτελεσάσης τὸ ἔργον χειρὸς αἱ καλλοναὶ τούτου καθίστανται καταφανέστεραι ἐν πάσῃ τῇ τελειότητι τῶν γραμμῶν αὐτῶν. Τὰ ἀγαθοεργήματα τὰ σπαρέντα κρύφα καὶ δημοσίᾳ εἰς ἕκαστον βῆμα, ὡς μακρὰ φωτεινὴ γραμμὴ, συγκεντροῦνται ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἀναμνήσει· οἱ ἔπαινοι καὶ τὰ ἐγκώμια τὰ συγκρατούμενα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκρήγνυνται ἀκατάσχετα ἐν ὁμοφώνῳ συναυλίᾳ ὡς μέλος παναρμόνιον· ἡ δὲ φωνὴ αὕτη ὁλοκλήρου λαοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐνὸς προσώπου ἀποτελεῖ τὸν ἀληθῆ ἀμάραντον ἐπίγειον στέφανον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὧν τὸ ὄνομα ἡγλαϊσμένον διὰ δόξης καὶ τιμῆς προώριστα νὰ καταλάβῃ ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν κάλλιστον τῶν ἐπικηδείων λόγων.

Ὁ ἐπικήδειος οὗτος ἀπηγγέλλη ἤδη πρό τινων ἐβδομάδων ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Στεφάνου Ζαφειροπούλου**, οὐδὲν δὲ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐπιβλητικότητά τοῦ θεάματος ἐκείνου. Τὸ πένθος ὁλοκλήρου τῆς πόλεως, τί λέγω; ὁλοκλήρου τοῦ Γένους, τὰ συλλυπητήρια τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, τὰ ψηφίσματα Σχολῶν καὶ Σωματείων, τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων ἀμιλλωμένων νὰ ὑπερβάλλωσιν ἀλλήλας ἐν τοῖς ἐγκωμίοις καὶ τῇ δημοσιεύσει πληθὺς διδακτικωτάτων ἀνεκδότων τοῦ βίου του, τὰ μνημόσυνα, ἅτινα ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν ἐπιτελούμενα, ἅπασαι αἱ πολλαπλαῖ αὗται ἐνδείξεις τοῦ πένθους, αἱ ἐπιρρωννύονται καὶ δικαιοῦσαι τὴν στάσιν τοῦ Μασσαλιωτικοῦ πληθυσμοῦ, συνοδεύσαντος ἐν δάκρυσιν τὸ θνητὸν σκῆνος τοῦ ξένου δι' αὐτὸν μέχρι τῆς φλιᾶς τῆς αἰωνιότητος, μαρτυροῦσι μετ' εὐγλωττίας ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὡχρίᾳ καὶ ἐκμηδενίζεται ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀνεπαρκείας της πᾶσα ἄλλη ἀνθρωπίνη τοιαύτη, ὅτι ὑπαρξίς ἀποτελοῦσα ἐν τῶν στηριγμάτων καὶ τῶν σεμνωμάτων τοῦ Γένους ἀπέπτῃ ἀφ' ἡμῶν, μεταστᾷσα εἰς κρείσσονα ζωὴν.

Ἀπέναντι λοιπὸν τῆς πανδήμου ταύτης ἐκδηλώσεως τοῦ δημοσίου φρονήματος, τὸ μόνον ὅπερ ὑπολείπεται εἰς τὸν ἀναλαβόντα τὸ δυσχερὲς ἔργον νὰ διερμηνεύτῃ ἐν τῇ γλώσσῃ τῇ ἀρμοζούσῃ εἰς τὸ βῆμα τοῦτο, τὸ πένθος καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πρώτης ὀρθοδόξου Κοινότητος τῆς Πρωτευούσης, τῆς μεγάλης καὶ πολυπληθοῦς Κοινότητος Σταυροδρομίου, εἶναι νὰ γίνη ἀπλῶς ἡ ἡχὴ τῆς κοινῆς γνώμης ἐπιζητῶν οὐχὶ νὰ ἐξισώτῃ τὸν ἔπαινον πρὸς βίον ὑπέρτερον παντός

ἐπαίνου, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀναπτύξῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν τὰ πολύ-
τιμα διδάγματα, ἅτινα περικλείει τὸ στάδιον τοῦ βίου τοῦ **Στεφάνου**
Ζαφειροπούλου, ἐφ' οὗ ἐφαρμόζεται πληρέστατα τὸ Ἀποστολικὸν
περὶ τοῦ Σωτῆρος λόγιον: «**Διήλθεν εὐεργετῶν**».

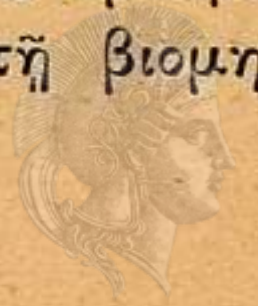
Αἱ ἀρεταὶ παντὸς ἀνθρώπου, ἀδελφοί, εἰσὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐ-
τῶν γένεσιν ἀρεταὶ τῆς χώρας καὶ τῆς κοινωνίας ἐν ἣ ἐγεννήθη καὶ ἀνε-
τρέφη. Διότι ὁ ἄνθρωπος, οἷοσδήποτε καὶ ᾗ, δὲν διαμορφοῖ αὐτὸς ἐαυ-
τόν. Πρὶν ἢ ἄρξηται δίδων, λαμβάνει· καὶ πᾶν ὃ τι δίδει εἶναι ἀνάλογον
πρὸς ὃ τι ἔλαβεν. Οὕτως ὥστε τὸ ἐγκώμιον τοῦ **Στεφάνου Ζαφειρο-
πούλου** εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ
τόπου του καὶ συνεπῶς πρὶν ἢ λεχθῇ τί ἔδωκεν εἰς τὸ ἔθνος του, δεόν
νὰ ὑπομνησθῇ τί ἔλαβε παρ' αὐτοῦ. Ἄν δὲ ἡ σθεσθεῖσα φωνὴ του
ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντικταστήσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν ἐμὴν, θὰ τὸν ἠκούε-
τε λέγοντα: «μὴ ἐπαινεῖτε ἐμέ, ἀλλὰ τὸν λαὸν ἐξ οὗ ἐνεπνεύσθη ὃ τι
γενναῖον αἰσθημα ὑπῆρξεν ἐν ἐμοί, ἐκ τῶν σπλάγγνων τοῦ ὁποίου ἤν-
τλησα τὰ σπέρματ᾽, ἅτινα ἐκαλλιέργησα καὶ ἀνέπτυξα κατὰ τὸ στάδιον
τοῦ βίου μου». Ποῖα δὲ τὰ σπέρματα ταῦτα;

Ὑπάρχουσι βεβαίως ἄλλα: χῶραι, ἐμπνέουσιν εἰς τὰ τέκνα των
ἀρετὰς καὶ πλεονεκτήματα, ὧν ἡμεῖς στερούμεθα. Ἡ ἀτελής συναίσθη-
σις τῶν ἀγαθῶν τῆς ὁμοφροσύνης καὶ πειθαρχίας, ἡ ἔλλειψις ἐπαρ-
κοῦς δόσεως εὐσταθείας καὶ καρτερίας χαρακτῆρος, — ἵνα περιορισθῶμεν
εἰς τὰ προχειρότερα — εἰσὶ τοσοῦτον καταφανῆ, ὥστε μόνον ἐσχάτη τύ-
φλωσις θὰ ἐτόλμα νὰ διαμφισβήτησῃ τοῦτο. Ἄλλ' ὃ τι ἡ ἡμετέρα χῶ-
ρα ἐμφυτεύει μέχρις αὐτῶν τῶν μαλλον ἀποκέντρων γωνιῶν εἰς τὰ τέ-
κνα της, ὃ τι μεταδίδει αὐτοῖς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὡς κληρονομίαν
διαδοχικὴν, ἥτις μεταγγιζομένη εἰς τὸ αἷμά των συσσωματοῦται μετ'
αὐτῶν, εἶναι ἀρετὴ τις ὑπερτέρα πάντων τῶν πλεονεκτημάτων, ἐφ' οἷς
σεμνύνονται οἱ λοιποὶ λαοὶ ἀποτελοῦσα τὸ καύχημα τοῦ παρελθόντος
καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος, εἶναι ἡ ἄκρατος φιλομουσίᾳ καὶ φιλογέ-
νεια ἡ μετατρέπουσα τοὺς τέως ἀγνώστους υἱοὺς ἀγροτῶν εἰς ἐθνικοὺς
εὐεργέτας· τοὺς μέχρι τῆς χθὲς φειδωλῶς ζῶντας, εἰς γενναιοδῶρους
χορηγούς· ἡ φιλογένεια ἡ λαμπρύνουσα ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ ἄσημα ὀνό-
ματα, ἡ ἐξευγενίζουσα τοὺς χαρακτῆρας καὶ δημιουργοῦσα τοὺς μεγά-

λους ἄνδρας. Ἐπισκοπήσατε τὸν νεώτερον ἡμῶν βίον ὡς λαοῦ, καὶ εἰς πάντα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν σελίδα τῆς ἱστορίας του θὰ ἀνεύρη-
τε τὰ πειστήρια τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἀρετῆς.

Ὑπάρχει ὁμῶς καὶ λωρὶς τις τῆς ἡμετέρας χώρας, ἐν ἣ ἡ ἀρετὴ αὕτη προσλαμβάνει εὐρυτέρας ἔτι διαστάσεις. Εἶναι ἡ λωρὶς ἐκείνη τῆς γῆς ἡ ἐπεκτεινομένη μεταξὺ τῶν χιονοσκεπῶν ὄροσειρῶν τοῦ Πίν-
δου καὶ τῶν Κεραυνίων τῶν ἐσοπτριζομένων διὰ τῶν ἀπορρώγων καὶ σχεδὸν καθέτων αὐτῶν ἀκτῶν ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐφ' ὧν οἱ ὀξεῖς βρά-
χοι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὑψοῦσιν, ὡς γιγάντιοι φρουροὶ τοῦ πρὸς τὸν Ἀδρίαν στομίου τοῦ Ἰονίου πελάγους, τὰς ἐντὸς τῶν νεφῶν κρυπτομέ-
νας φαλακράς αὐτῶν κορυφάς, τὰς διαρκῶς πληττομένας ὑπὸ τοῦ κε-
ραυνοῦ. Εἶναι ἡ γῆ τῆς Ἡπείρου, ἡ ἀρχαία τῶν Πελασγῶν κοιτίς, ἀφ' ἧς πνέει αὔρα μύθων σκοτεινῶν προϊστορικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐν ἣ ἦνθησεν ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἐξημερώσεως τῶν ἡθῶν, τὸ παλαιγενὲς χρηστήριον τῆς Δωδώνης· γῆ ἄγονος καὶ τραχεῖα, χάος ὀρέων καὶ φαράγγων, ὄρυμνῶν καὶ κοιλάδων, ἐφ' ἧς ὁ ἄνθρωπος ὢν ἠναγκασμένος νὰ διεξάγῃ δεινὸν ἀγῶνα πρὸς τὸ ἄχαρι ἔδαφος τὸ δυστροποῦν νὰ ἀμείψῃ ἐπαρκῶς τοὺς μόχθους καὶ ἰδρωτὰς του, φαίνεται ἀρυσθεὶς ἐξ αὐτοῦ τι τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον, ἀλλὰ γνωρίζων νὰ ἐγκρύπτῃ ὑπὸ τὸ ἀδάμαστον κάπως τοῦτο ἐξωτερικὸν ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν ἀφοσιώσεως καὶ νὰ ἐκπλήττῃ τὸν κόσμον διὰ τῶν θυσιῶν αὐτοῦ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Γένους ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου καὶ τῆς τελειότητος. Τῆς φυλῆς δὲ ταύτης καὶ τῆς γενεᾶς τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὴν γένεσιν τῆς ὁποίας ὁ αἰὼν ἡμῶν ὑπῆρξεν ὁ γονιμώτατος πάντων καὶ ἦτις τὸν πλοῦ-
τον, ὃν προσεπόριζε μὲν αὐτῇ ἐν τῇ ξένῃ νοήμων καὶ ἀνένδοτος ἐργα-
σία, διетήρει δὲ ἡ λιτότης καὶ τὸ ἀπέρिटτον τοῦ βίου, ἀφειδῶς ἐδαπάνᾳ πρὸς ἐπούλωσιν καὶ θεραπείαν τῶν χρονίων ἡθικῶν καὶ ὕλικῶν πλη-
γῶν τοῦ Γένους, ἐγένετο ὁ πρωτᾶτης τῆς πνευματικῆς ἡμῶν παλιγ-
γενεσίας, τῆς μεγαλοπράγμενος, λέγω, γενεᾶς ταύτης, ἧς τὰ ὀνόματα ἀκαταστρέπτως ἐγκεχολαμμένα ἐν τῇ συνειδήσει πάντων καθιστῶσι περιττὴν τὴν παράθεσιν, μίαν τῶν ἐκπρεπεστάτων εἰκόνων ἀποτελεῖ ὁ **Στέφανος Ζαφειρόπουλος**, ἐξ Ἡπείρου μὲν ἔλκων πατρόθεν τὴν καταγωγὴν, ἐνταῦθα δὲ γεννηθεὶς περὶ τὰ μέσα τῆς Β' τοῦ αἰῶνος δεκαετηρίδος.

Διέτρεχεν ἤδη τὴν μεираκιακὴν ἡλικίαν ὅτε ζήτημα ζωτικώτα-
τον ἤρξατο σπουδαίως ἀπασχολοῦν τοὺς τότε ὁμογενεῖς ἐμπόρους. Ἡ ἀρξάμενη χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ ἐν τε τῇ ναυτιλίᾳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ,

προεμήνυνεν ὅτι μεγάλαι ἀλλοιώσεις θὰ ἐπήρχοντο ἐν βραχεῖ ἐν τῷ ὕλικῷ κόσμῳ διανοίγουςαι εἰς τὸ ἐμπόριον νέον εὐρύτατον στάδιον ἐνεργείας. Προέβλεπον λοιπὸν ὅτι χάρις εἰς τὰ πολλαπλασιαζόμενα μέσα τῆς μεταφορᾶς καὶ συγκοινωνίας τὰ μέλλοντα νὰ καταστήσωσιν ἀσυγκρίτως εὐχερεστέραν τὴν μετὰ σύμπαντος τοῦ κόσμου ἐπιμιξίαν, οὐχὶ μόνον ὁ τρόπος τῆς ἀγορᾶς καὶ παραδόσεως τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐμπορευμάτων θὰ ἐτροποποιεῖτο, ἀλλ' ὅτι καὶ νέα κέντρα καταναλώσεως θὰ διηνοίγοντο, ὅτι προϊόντα ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν ἢ τέως ἀγνώστου χρήσεως δὲν θὰ ἐβράδυνον νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς καὶ ὅτι ἔνεκα πάντων τούτων τὸ μέγα, τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, μετὰ τῶν περιπλόκων συναφῶν αὐτῷ οἰκονομολογικῶν καὶ τραπεζιτικῶν συνδυασμῶν, παραγκωνίζον τὸ ἐπιτόπιον, θὰ κατελάμβανε τὴν πρωτεύουσαν θέσιν. Συνέπεια δὲ ἄμεσος τῆς τοιαύτης ἀναστατώσεως θὰ ἦν ὅτι ὅπως ἀντιμετωπίσωσιν οἱ διάδοχοί των τελεσφόρως τὸν συναφθισόμενον συναγωνισμόν, ὅπως διατηρήσωσι καὶ ἐξασφαλίσωσι τὴν ὑπερόχον θέσιν των δὲν θὰ ἐξήρκουν μόνον ἡ πρωτοβουλία καὶ ὀξυδέρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ θὰ εἶχον ἀνάγκην εἰδικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ὧν ἡ στέρησις δὲν ἦτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοσοῦτον ἐπαισθητὴ αὐτοῖς.

Αἱ σκέψεις αὗται, ὧν ὁ χρόνος κατέδειξε τὴν ὀρθότητα, ἐπήνεγκον τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἰδρύσιν τῆς Ἑμπορικῆς Σχολῆς. Καὶ ἐν τῇ ἰδρύσει δὲ ταύτῃ διαλάμπει τὸ ἐξόχως πρακτικὸν πνεῦμα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ ἡ ἀπέχθεια αὐτῶν πρὸς τὰς ματαίας διὰ τοὺς πολλοὺς θεωρίας. Δὲν ἐνόμιζον τφόντι ἐκεῖνοι ὅτι ἡ ἀληθὴς μόρφωσις συνίστατο εἰς τὸ καταφορτώνειν τοὺς παῖδας διὰ πληθὺς παντοίων γνώσεων καταλλήλων μᾶλλον νὰ καταπνίξωσι παρὰ νὰ διεγείρωσι τὴν πρὸς τὴν μάθησιν τάσιν αὐτῶν. Καθοδηγούμενοι, ἐν ἀγνοίᾳ των ἴσως καὶ ὡς ἐξ ὀρμεμφύτου ὑπὸ τῆς ἀληθείας τῆς ἀρχαίας ρήτηρας ὅτι διδασκόμεθα διὰ τὸν βίον καὶ οὐχὶ διὰ τὴν σχολὴν, ἐφρόνουν ὅτι προορισμὸς τῆς σχολῆς ἦν νὰ παρέχῃ τὴν κλεῖδα μόνον τῆς παιδείσεως, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ καταστήσῃ δεκαοκταετεῖς παῖδας σοφοὺς κεκτημένους μὲν ἀπειρίαν θεωρητικῶν γνώσεων, ἀλλὰ χολαίνοντας καὶ ἐλλιπεστάτους ἐν ταῖς πρακτικαῖς. Ἡ ἐκμάθησις λοιπὸν τῆς μητρικῆς γλώσσης, ὁ ἡθοπλαστικὸς χαρακτήρ τῆς ὁποίας οὐδόλως διέφευγεν αὐτοὺς, τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, τῆς καλλιγραφίας, ἡ κατὰ πλάτος διδασκαλία τῶν εἰς τὸ ἐμπόριον ἀναγκαιουσῶν γνώσεων μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐγκυκλοπαιδικῶν, ἰδοὺ ὁ-

ποῖον ἔδει νὰ ᾔ, κατὰ τὰ δύο πρακτικὰ τῶν ἐμπόρων ἰδρυτῶν², ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ὁποίων κατελέγετο ὁ πατήρ τοῦ Στεφάνου Δημήτριος, τὸ πρόγραμμα τῆς Ἑμπορικῆς Σχολῆς, ἧς ὁ προορισμὸς ἦν, καθὰ λέγεται ἐκεῖ, νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν ὁμογενῇ νεολαίαν τῶν ἀτόπων, ἅτινα συνεπήγετο ἢ κατ' οἶκον ἢ ἄλλως γινομένη διδασκαλία³.

Ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τῆς σχολῆς ταύτης χρηματίσας ὁ **Στ. Ζαφειρόπουλος** καὶ διὰ τοιούτου προγράμματος μορφωθείς, ἀπῆλθε πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος, τέλειος ἀνὴρ ἤδη, εἰς Μασσαλίαν. Καθόσον δὲ αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις του διεξαγόμεναι μετὰ συνέσεως καὶ πείρας ἐξουδετερούσης τὰς παλινδρομήσεις τῆς τύχης, τὰς τοσοῦτον συνήθεις ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἀνυψοῦσαι ἀπ' ἐνὸς τὸ γόητρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη καὶ περιβάλλουσαι τὴν γνώμην τοῦ τελευταίου διὰ κύρους καθιστῶντος αὐτὴν περιζήτητον ἐν παντὶ οἰκονομολογικῷ καὶ ἐμπορικῷ ζητήματι ἐπηύξαν ἅμα τὴν περιουσίαν του, κατὰ τοσοῦτον ἢ ἔμφυτος πρὸς τὸ ἀγαθοεργεῖν τάσις τοῦ ἀνδρὸς ἀχώριστος ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν πάτριον γῆν στοργῆς ἀνελίσσεται ἐπὶ εὐρυτέρου πεδίου. Οὔτε ὁ περιστοιχίζων αὐτὸν πολιτισμὸς, οὔτε τὰ θέλγητρα καὶ ἡ εὐμάρεια τῆς ἐμπορικῆς πρωτεύουσης τῆς Γαλλίας ἐδελέαζον αὐτὸν ἢ κατῴρθουν νὰ διασπάσῃ τοὺς δεσμοὺς, δι' ὧν συνεδέετο πρὸς τὴν μακρὰν κειμένην γενέτειραν γῆν. Καίτοι πληρούμενος τιμῶν καὶ σεβασμοῦ, καίτοι ζῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀποικίας, οὐδέποτε διῆλθε τοῦ νοός του ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἐξηυγενίζετο ἀποκρύπτων, ὥτε αἰσχυνόμενος, τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐπιδιώκων νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔζη διὰ τῆς υἱοθετήσεως τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων, αὐτῆς τῆς γλώσσης του· συντελῶν δηλαδὴ διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὴν δημιουργίαν ἐξαμβλωματικῆς κοινότητος, ὡς μόνον λείψανον τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς τῆς, διασωζούσης τὸν ψελλισμὸν ὀλίγων λέξεων ἐν ξενιζούσῃ προφορᾷ, καὶ ταύτας χάρις εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸν τελευταῖον φραγμὸν τῆς μὴ ὀλοσχεροῦς συγχωνεύσεώς της μετὰ τοῦ ἐγγυρίου στοιχείου, ἀλλὰ φραγμὸν χαλαρώτατον

2. Πρακτικὰ συμφωνητικὰ γράμματα τῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων ἰδρυτῶν τῆς ἐμπορικῆς σχολῆς ὑπὸ ἡμερομ. 1 Ἰουνίου 1831 καὶ 29 Ἰουλίου 1838.

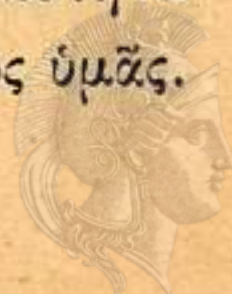
3. Γνωρίσαντες πραγματικῶς τὴν ὀλίγην ὠφέλειαν καὶ τοὺς μηδενικοὺς καρποὺς τοὺς ὁποίους ἔδωκαν αἱ μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἄλλως πως γινόμεναι διδασκαλίαι . . . καὶ τὰ ἐκ τούτων πηγάζοντα δεινὰ καλῶς πληροφορηθέντες καὶ πείρα μαθόντες . . . (αὐτόθι).

καὶ ἀσθενέστατον, οὐδένα πλέον ἰσχύοντα νὰ προκαλέσῃ παλμὸν ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν γῆν τῶν πατέρων καὶ τὰς εὐπραγίας ἢ δυσπραγίας τῆς. Ἀλλὰ προκηρύσσων τὴν καταγωγὴν καὶ ὑπηκοότητά του καὶ εἰς ταύτας μεταβιβάζων τὰς ἐπιδαφιλευομένας αὐτῷ τιμὰς, δὲν ἔπαυεν ἐπαναλέγων ὥς ποτε ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος «**ἐὰν ἐπιλάθωμαι σου Ἱερουσαλὴμ ἐπιλησθεῖη ἡ δεξιὰ μου**» (Ψαλμ. 136), σκεπτόμενος ὅτι ὑψίστη τιμὴ καὶ εὐγένεια θὰ ᾔην δι' αὐτὸν οὐχὶ νὰ λησμονήσῃ τὴν πτωχὴν μητρικὴν γῶραν, ἀλλὰ νὰ ἐξευγενίσῃ αὐτήν, καθαίρων διὰ τοῦ πλούτου του κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ τοὺς σπείλους καὶ τὰς ἐλλείψεις τῆς.

Ἡ σκέψις αὕτη ὑπῆρξεν ὁ ἀπαράβατος γνώμων τοῦ βίου του. Ναὶ μὲν ἀπέδιδεν ἀδρῶς τῇ πόλει ἐν ἣ ἔζη τὰ ξένια διὰ τῶν ἀφειδῶν δωρεῶν, ἃς παρεῖχεν εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ αὐτῆς ἰδρύματα, ὑπερβάλλων μάλιστα κατὰ τὴν γενναιοδωρίαν καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτόχθονας, ὅτε σφάλματα ἐκπηγάζοντα ἐν μέρει ἐξ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος λίαν παρεμφεροῦς πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἤγαγον πρὸς στιγμὴν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ πράγματα τοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς ἔθνους παρ' ᾧ ἐφιλοξενεῖτο· ἀλλὰ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐπεφύλασσε πάντοτε ὑπὲρ τῆς γῶρας του, κάλλιστα γινώσκων ὅτι αἱ πρὸς πλήρωσιν δευτερευουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄσκοποι ἐν μέρει δωρεαὶ πρὸς τόπον εὐμοιροῦντα τῶν πάντων, ὅσον μεγάλαὶ καὶ ᾔσαν, θὰ ὠμοιάζον πάντοτε πρὸς ψεκάδας ὕδατος πιπτούσας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις ὅλως ἐφήμερος καὶ παροδική, προωρισμένη αὔριον νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ λησμονηθῇ. Ἐνῶ αἱ ψεκάδες αὗται πίπτουσαι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ αὐχμώσης γενετείρας θὰ μετετρέποντο εἰς ζεῖδωρον βροχὴν μέλλουσαν νὰ προκαλέσῃ ἀφθόνους τοὺς καρποὺς καὶ νὰ ἐγείρῃ διὰ τῆς αὐτουργοῦ αὐτῶν δόξης καὶ τιμῆς ἀγερὰτου μνημεῖα ἐν τῇ εὐγνωμονούσῃ καρδίᾳ τοῦ Γένους, ὅπερ ζῶντας μὲν μετὰ στοργῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας θὰ ἠτένιζε, θανόντας δὲ ἐν τῷ Πανθέῳ τῶν μεγαλουργῶν αὐτοῦ τέκνων θὰ κατέτασεν.

Ἀλλὰ πρὸς τί ταῦτα πάντα θὰ εἶπητε; καὶ ὑπάρχει τις ὁ ἀγνοῶν αὐτά; Ναὶ, γινώσκω καλῶς, ὅτι ἐνῶ συνοφίζω διὰ γενικῶν γραμμῶν τὴν δρᾶσίν του, ἡ διάνοια ἡμῶν προτρέχουσα τῆς γλώσσης μου ἀναπολεῖ λεπτομερῶς τὰ ἔργα του παρακολουθοῦσα μετ' ἀγαλλιάσεως αὐτὸν ὅπου ὑπῆρχεν ἐθνικὴ ἀνάγκη χρήζουσα ἀντιλήψεως, καθὼς παρακολουθεῖ μετὰ χαρᾶς ὁ ὀφθαλμὸς ἀκτῖνα ἡλίου ἐν ζοφερῷ καὶ νεφελοσκεπεῖ οὐρανῷ. Τούτου ἔνεκεν παρατρέχων ὅ,τι ἤδη γινώσκετε θὰ ἐπιστήσω μόνον τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ σημείου τινὸς ἀφορῶντος εἰδικῶς ὑμᾶς.

Δὲν εἶναι δυνατόν, ἀδελφοί, νὰ ἀναγνώσῃ τις ἄνευ συγκινήσεως τὰς σελίδας ἐκείνας, ἐν αἷς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς κάμνει λόγον περὶ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως. Ἀφοῦ ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανῶν πόλεων προετίμα τῆς μικρᾶς καὶ ἀφανοῦς πατρίδος του, ἐὰν λοιπὸν, προσέθηκεν, εἰς τὸν ἀγαπήσαντα περισσότερον ὀφείλῃται περισσότερον, ὅποια πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀγάπη ὑμῶν ὅπως ἀνταποκριθῇτε πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔχετε πρὸς ἐμὲ τὸν ἀγαπήσαντα ὑμᾶς ὑπὲρ πάσας τὰς λοιπὰς πόλεις; ⁴ Τίς ἕτερος κάλλιον τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτείνῃ πρὸς τοὺς κατοίκους Κων]πόλεως τὰς φράσεις ταύτας τοῦ Ναζιανζηνοῦ; Ἡ θεία Πρόνοια εἶχε δώσει αὐτῷ ὡς γενέθλιον πόλιν οὐχὶ ἀφανῆ τινὰ πολίχνην τῆς Καππαδοκίας, ἀλλὰ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, ἣν τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα συνδυαζόμενα πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις καθιστῶσι προνομιοῦχον γῆν. Καὶ ἦτο πράγματι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐλκύῃ αὐτὸν δι' ἀκαταμαχῆτου μυστηριώδους ἑλξεως ἡ πόλις τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ ἐπικαθημένη ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν καὶ φέρουσα ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸ διάδημα τῶν ἑπτὰ λόφων τῆς καὶ ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία πλησιάζουσιν οἶονεὶ ὅπως περιπτυχθῶσιν αὐτὴν καὶ καταστήσωσι τὸ μεταίχμιον τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐνεργητικότητος δύο κόσμων, ἡ κιβωτὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἡ ἀκρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας, ἣν οὐδεμία τῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διελθουσῶν θυελλῶν ἰσχυρὸς ποτε νὰ καταποντίσῃ. Τὸ τέκνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέτηρσε μακρὰν εἰς τὰ ξένα ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις ταύτας· διὸ καὶ ἡ ἀγάπη τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως κατέλαβεν ἐσαεὶ τὴν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἐκυβέρνησαν τὸν βίον του.

Εἶναι ἄρα γε ἀνάγκη νὰ ἐπιβεβαιώσω διὰ γεγονότων τοὺς λόγους μου; Ἡ ἐκπαιδεύσασα αὐτὸν Ἑμπορικὴ Σχολή, ἥτινι δαφιλέστατα τὰ τροφεῖα ἀπέδωκεν, ἡ φέρουσα ἀνάγραφτον ἐπὶ τοῦ θεμελίου λίθου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς τὸ ὄνομά του ἐν συνδυασμῷ μεθ' ἑτέρου ὀνόματος λατρευτοῦ παραμείναντος καὶ παραμενοῦντος ἐσαεὶ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Γένους, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ γαμβροῦ του τοῦ ἀοιδίου Γεωργίου Ζαρίφη, τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον, ἡ Μ. τοῦ Γένους Σχολή, τὸ ἐν Πέραν Περθυναγωγεῖον τῆς κοινότητος, ὅπερ ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ἐπὶ τοῦ γηπέδου τοῦ δωρηθέντος ὑπὸ τῆς ἐριτίμου ἀδελφῆς του

4. Πάντων ὑμᾶς προετιμήσαμεν . . . Εἰ τῷ πλεῖον ἀγαπήσαντι πλέον ὀφείλεται πῶς μετρήσω τὴν ἀγάπην, ἥς ὑποχρέους ὑμᾶς διὰ τῆς ἐμῆς ἑλαβον Γρηγορ. Ναζιανζ. λόγος Γ'.

Ἑλένης Ζαρίφη, τὰ Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἅπασαι αἱ σχολαὶ τῆς Πρωτεύουσας καὶ τῶν προαστείων τῆς διὰ τῆς ἀπὸ δεκάδος ἐτῶν τακτικῶς παρεχομένης ἐτησίας χορηγίας του, τῆς ἀποτελούσης διὰ τὰς μᾶλλον ἀποκέντρους ἰδίᾳ ἐξ αὐτῶν τὴν μόνην σταθερὰν πρόσοδον τοῦ πενιχροῦ προϋπολογισμοῦ των καὶ τὴν τελευταίαν ἴσως ἄγκυραν τῆς σωτηρίας των, μαρτυροῦσι τόσον τὴν ἰδιαιτέραν στοργὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅσον καὶ τὴν πρακτικότητα καὶ μεθοδικότητα τὴν καθοδηγοῦσαν τὴν ἀνεξάντλητον ἐν ἀγαθοεργίαις δεξιάν του καὶ ἀπαρτίζουσιν τὸ διακριτικὸν γνῶρισμα τῆς τελείας ἀρετῆς. Διότι δὲν εἶναι δυσχερὲς εἰς ἐπικαίρους τινὰς στιγμὰς τῇ βοηθείᾳ τῶν περιστάσεων νὰ διαπρέψῃ τις ὑπὸ τὸ κράτος εὐγενοῦς παροδικῆς ὁρμῆς· ἀλλ' ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ δὲν εἶναι τὸ ἔργον μιᾶς ἡμέρας, διὸ καὶ ἡ δυσχέρεια ἔγκειται εἰς τὸ νὰ διατηρηθῇ τις ἐν τῷ σημείῳ ἐκείνῳ. Μέγα κατόρθωμα, ἔλεγέ τις τῶν ἀρχαίων, τὸ ἐνιαῖον καὶ συνεχὲς τοῦ βίου, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἀγαθοῦ. Συνεπῶς, ὅπως δὲν εἶναι ἥρως ὁ ἀνδραγαθήσας ἐφάπαξ μόνον ἐν τῷ βίῳ του, οὕτω δὲν ἀρκοῦσι πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς πράξεις τινὲς ἀναφαινόμεναι μὲν πρὸς στιγμὴν ὡς μετέωρα, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ λάμψις, ὅσον ζωηρὰ καὶ ἦ, δὲν καλύπτει τὴν ἀπομόνωσιν. Ἀλλ' ἀκολουθεῖν ἀπαρεγκλίτως ὠρισμένον πρόγραμμα βίου, ἀντλεῖν ἐν τῇ θυσίᾳ τῆς χθὲς τὴν δύναμιν τοῦ ἐπαναλαβεῖν αὐτὴν τὴν ἐπαύριον, συνδέειν τὴν μίαν ἀγαθοεργίαν πρὸς τὴν ἄλλην ὡς τοὺς κρίκους ἀλύσειος, ὧν ἕκαστος συνέχεται μετὰ τοῦ προηγουμένου καὶ ὑποστηρίζει τὸν ἐπόμενον, ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς τελειότης· καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἀποτελοῦν, ὑπὲρ τὸ μέγεθος τῶν δωρεῶν, τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ βίου τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου**.

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοιαύτης εὐεργετικῆς δράσεως δὲν σᾶς φαίνεται, ἀδελφοί, ὅτι οὐδὲν ἕτερον θὰ ᾔην δυνατόν νὰ προστεθῇ εἰς τοιοῦτον βίον; Καὶ ὅμως ἐπεφυλάσσετο ἡμῖν νὰ ἴδωμεν αὐτὸν ἀναδεικνύμενον ὑπέρτερον ἑαυτοῦ ἀπέναντι τοῦ θανάτου.

Τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων⁵. Τὸ ἔξοχον τοῦτο ἐγκώμιον τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς ἓνα τῶν πρώτων ἐπισκόπων, δὲν δικαιούμεθα ἄρά γε νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνώπιον τῆς τελευταίας πράξεως τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** τῆς ἐπιστεψάσης ἐν εἴδει κορωνίδος

5] Ἀποκάλυψ. Β'. 19.

τὸν βίον του, ἐνώπιον τῆς διαθήκης αὐτοῦ, τῆς ἀποτελούσης πράγματι λαμπρὸν ἀπεικόνισμα τοῦ βίου του, καθὰ προσφυῶς ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν εἰς τῶν οἰκείων του⁶, καὶ ἥτις ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν πρὸς ἐπίμετρον τὴν περιουσίαν του πολλῶ κατωτέραν τοῦ ποσοῦ, ὅπερ αἱ ἀγαθοεργίαι του παρεῖχον εἰς πάντας τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑπολογίζωσιν αὐτὴν, ἀπεκάλυψε συνάμα ὅλον τὸ βάθος τῆς φιланθρώπου καρδίας του; ὦ! ἐνώπιον τοιούτων πράξεων ἐννοεῖται διατί ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ πτωχῶν καὶ πλουσίων ὁ λυμαινόμενος ἄλλας χώρας δὲν εἶναι ποτε δυνατὸν νὰ ἐγκλιματισθῇ παρ' ἡμῖν. Μάλιστα, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καθ' ὃν τὸ χρῆμα τὸ ἀντικαθιστῶν τὴν γέννησιν, τὴν ἱκανότητα, τὴν καλλονὴν ἤρχισε νὰ ἔγῃ φοβεροὺς ἐχθροὺς, καθ' ὃν ἡ ἐργασία, ἡ τέχνη, ἡ οἰκογένεια, ἡ συμπάθεια τῆς καρδίας, αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς γενετείας, ἐν ἐνὶ λόγῳ, πᾶν ὅ,τι τὸ χρῆμα διὰ τῶν καταχρήσεών του περισφίγγει, ὡς διὰ σιδηροῦ κλοιοῦ, κηλιδοῖ καὶ καταπνίγει ἡρχισαν διαμαρτυρόμενα καὶ αἰσθανόμενα τὴν ἀνάγκην μείζονος δόσεως δικαιοσύνης καὶ ἰδανικοῦ ἐν τῷ βίῳ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοιούτου Ἐφιάλτου, ἐν τῷ αἰῶνι λέγω τούτῳ, καθ' ὃν ἡ θύελλα τῶν κοινωνιστικῶν ἰδεῶν μαίνεται ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐπιζητοῦσα νὰ ἐκδιώξῃ τὸν πνιγηρὸν τοῦτον ἀέρα καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ὥραν, καθ' ἣν τὸ κόλοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Μαμμωνᾶ, τὸ ἀναγεννώμενον ὡς ὁ Φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας του καταπίπτει ἐκ τῆς βάσεως του θὰ συμπεριληφθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρείπῳ τοῦ παρελθόντος, μόνον ἡ ἡμετέρα χώρα οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἐκ τοῦ κλύδωνος τούτου. Ἐφ' ὅσον τὰ εὖπορα τέκνα αὐτῆς θὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου**, γινόμενα, καθὼς ἐκεῖνος οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι καὶ διαχειρισταὶ τοῦ πλούτου των ἐπ' ἀγαθῶ τῆς κοινωνίας ἢ ἐφαρμογῇ τῶν ἀληθῶν καὶ ὀρθῶν σημείων τοῦ κοινωνιστικοῦ προγράμματος καὶ δὴ κατὰ τρόπον δυνάμενον κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ φαντασιοκοποῦσί τισιν ὡς πρότυπον, θὰ ἦναι ἤδη γεγονὸς τετελεσμένον παρ' ἡμῖν.

Καὶ ἰδοὺ διατί εἶπον ἀρχόμενος τοῦ λόγου μου ὅτι ὁ θάνατος ἀποκαλύπτει τὸν βίον τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν. Ἰδοὺ διατί ἡ ἐπέτειος τοῦ ὀνόματός του ἐωρτάζετο ἀπανταχοῦ τῆς πρωτευούσης ὡς ἡμέρα ἐθνικῆς τρόπον τινα πανηγύρεως. Ἡ κοινωνία ἡμῶν τιμῶσα τὸν ἄνδρα ὅστις οὔτε ἐπὶ λαμπροῖς κατορθώμασι διέπρεψεν, οὔτε ἐν τῇ διοικήσει τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐνεργὸν ποτε μέρος ἔλαβεν, ἀλλ' οὔτινος ὁ βίος

6] Ὁ κ. Α. Ζαρίφης.

διέρρευσε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἡρεμος καὶ ἀθόρυβος ὡς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ τὸ γονιμοποιῶν τὰς πεδιάδας δι' ὧν διέρχεται, εἰς ἓν τι μόνον ἀφιερωθείς εἰς τὴν ἀπόμαξιν τῶν δακρύων καὶ τὴν παραμυθίαν τοῦ Γένους, ἐφήρμοξε κατὰ γράμμα τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκοντος ὅτι ἡ ἀληθὴς δόξα τοῦ βίου ἔγκειται ἐν μόνῃ τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μόνος ὁ ἐργάτης τούτου εἶναι πράγματι μέγας καὶ ἔνδοξος. **Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν⁷.** Ἡ αὐτὴ ἐορτὴ θὰ ἐτελεῖτο καὶ πρό τινων ἐβδομάδων, ὅτε ἀπαίσιον ἄγγελμα ἐπέχυσε τὴν κατῆφειαν ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων μετατρέψαν τὴν ἐορτὴν εἰς πένθος καὶ τὰς χαρμωδύνους δοξολογίας εἰς ἐπικηδεῖους δεήσεις ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ τάφου του.

Οὕτως ἐξαφανίζονται οἱ μὲν μετὰ τοὺς δὲ οἱ μεγαλουργοὶ ἄνδρες οἱ ἀποτελέσαντες τὴν ἰσχὺν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ καύχημα τῆς χώρας ἡμῶν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ἀλλ' ὅχι· οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ἐξαφανίζονται ἀνεπιστρεπτί. Ἐξακολουθοῦσι ζῶντες ἐσαεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Γένους τὸ ὅποιον παρεμύθησαν, ἐχειραγώγησαν καὶ ὑπεστήριξαν ἀγωνιζόμενον τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν νὰ καταλάβῃ καὶ αὖθις ἔντιμον θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ναὶ αἰμνηστε **Στ. Ζαφειρόπουλε**, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ πλέον μεταξὺ ἡμῶν ἡ γεραρὰ μορφή σου πρὸς ἣν οἱ πάντες ἐν πάσῃ ἐθνικῇ ἀνάγκῃ ἔστρεφον τοὺς ὀφθαλμοὺς, παραμένουσιν ὁμῶς τὰ διδάγματα τοῦ βίου σου ἅτινα οὐδέποτε ἐξαλειφθήσονται ἐκ τῆς μνήμης ἡμῶν. Τὸ παράδειγμά σου θὰ ἐξακολουθήσῃ ὑποδεικνῶν τοῖς πλουσίοις ἡμῶν τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλουσι νὰ βαδίζωσι, τὸ δὲ ὄνομά σου θὰ διέλθῃ τοὺς αἰῶνας ἀθάνατον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Γένους, ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ὁποίου αἱ ἀγαθοεργίαι σου ἔδωκάν σοι ἀπαράγραπτα δικαιώματα. Ναὶ τὸ **μνημόσυνόν σου ἔσται αἰώνιον ἐν εὐλογίαις**, διότι ἔχων ἐναύλους εἰς τὰ ὦτά σου τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου **τῆς δὲ εὐποιΐας ... μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός⁸** οὐχὶ τὸ πλουτεῖν ἀσκόπως, ἀλλὰ τὸ δαπανᾶν τὰ κτηθέντα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς γενετείρας καὶ τοῦ πλησίον ἑταξας ὡς ὕψιστον προορισμόν σου καὶ μιμητῆς πιστὸς τοῦ Θεανθρώπου καθὼς Ἐκεῖνος τὸν ἐπίγειον βίον σου **διῆλθες εὐεργετῶν.**

7] Πρὸς Ρωμ. Δ'. 2.

8] Πρὸς Ἑβραίους ΙΓ'. 16.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Δ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ αἰμόνηστος **Στέφανος Δ. Ζαφειρόπουλος** ἐγεννήθη ἐν Φαναρίῳ τὸ 1816 ἐκ γονέων Δημητρίου Ζαφειροπούλου Ἡπειρώτου τὴν καταγωγὴν καὶ Παλλοῦς Φενερλῆ, συνεπλήρωσε δὲ τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ Ἑλληνεμπορικῇ σχολῇ Χάλκης, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετ' ἄλλων τινῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων εἶχον ἰδρύσει. Εἰκοσιεξαέτης μετέβη κατὰ τὸ 1842 εἰς Μασσαλίαν, ἔνθα ἰδρύσεν ἐν συνεταρισμῷ μετὰ τοῦ γαμβροῦ του τοῦ ἀοιδίμου Γ. Ζαρίφη τὸν πασίγνωστον καταστάντα ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν οἶκον Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη. Μὴ περιοριζόμενος δὲ εἰς τὰς καθαρῶς ἐμπορικὰς πράξεις, ἀνήγειρεν ἐκεῖ που παρὰ τὴν πόλιν μέγα ἐργοστάσιον ἀλεύρων μέχρι τῆς σήμερον λειτουργοῦν, ὅπερ καὶ ἀνέδειξεν ἐν τῶν πρωτίστων τοῦ εἶδους του διὰ τῆς ἐν αὐτῷ εἰσαγωγῆς πάντων τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐφευρεθέντων τελειοτάτων μηχανημάτων. Καίτοι δὲ ὀριστικῶς ἐγκατεστημένος ἐν Μασσαλίᾳ, ἐπεσκέπτετο συχνάκις τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔνθα καὶ ἐνυμφεύθη κατὰ 1853 τὴν δεσποινίδα Χαρίκλειαν Γ. Ψυχάρη.

Ἡ ἀνεξάντλητος φιланθρωπία τοῦ ἀνδρὸς καθιστῶσα δυσχερεστάτην τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν ἀγαθοεργιῶν του μᾶς ἐξαναγκάζει νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνας τὰς ἐκφανεστέρας τούτων.

Αἱ ἰδιωτικαὶ ἐν Μασσαλίᾳ ἀγαθοεργίαι του, καίτοι μέγισται, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῶν συμπαθειῶν δι' ὧν περιέβαλλον αὐτὸν ἅπασαι αἱ τάξεις τῆς ἐκεῖ κοινωνίας διαφεύγουσιν ὁλοσχερῶς ἡμᾶς, καθόσον ἡ μετριοφροσύνη του ἐφρόντισε νὰ καλύψῃ αὐτὰς δι'

ἀδιαπεράστου πέπλου μυστικότητος. Ἐκ τῶν δημοσίων, μεταξύ τῶν ποικίλων δωρεῶν τοῦ πρὸς πάντα τὰ φιλανθρωπικὰ τῆς πόλεως ἰδρύματα τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ ὑπ' αὐτοῦ διὰ δαπάνης 200,000 φράγκων ἀνεγερθὲν καὶ ἔκτοτε δι' ἀδράς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως συντηρούμενον Ἄσυλον τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1871 ἡ Γαλλία συντετριμμένη ἐξ ἀτυχοῦς πολέμου περιέστη εἰς ἄπελπιν θέσιν, λαὸς δὲ καὶ κυβέρνησις διετέλουν ἐν ὑψίστῃ ἀπογοητεύσει, ὁ αἰμνηστος αὐθόρμητος ἐπίκουρος ἐπελθὼν προσήνεγκεν ἄτοκον δάνειον 2,000,000 φράγκων· ἡ δὲ πρᾶξις τοῦ αὐτοῦ ἡ προκαλέσασα τὸν ἄκρατον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν τῶν Γάλλων, ἀναπτερώσασα τὰς ἐλπίδας καὶ εὐροῦσα πολλοὺς τοὺς μιμητάς συνεβάλετο οὐ σμικρὸν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δεινῆς θέσεως τῆς χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τῶν δωρεῶν τούτων πολλῶ ὑπέρτεραί εἰσιν αἱ πρὸς τὴν ἡμετέραν χώραν γεγόμεναι. Αἱ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν πέντε ἄλλεπαλλήλοις ἐκδόσεσι καὶ διὰ δαπάνης πολλῶν χιλιάδων λιρῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγόμεναι ἐκτυπώσεις τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τῶν δύο Ἡμισφαιρίων, τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἀνατολικῶν χωρῶν, ὅπως διανεμονται **δωρεᾶν** εἰς τὰς σχολὰς τῆς αὐτοκρατορίας, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1886 ἐτησία χιλιόλιρος χορηγία τοῦ πρὸς τὰς σχολὰς καὶ τὰ λοιπὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων εἰσὶ τοσοῦτον πασίγνωστα ὥστε περιττὸς ἀποβαίνει πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1887 ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν μὴ ἄρκεσθεις εἰς τὴν τακτικὴν 1000λιρον δωρεάν τοῦ προσέφερε 1000 μὲν εἰσέτι λίρας ἐκτάκτως ὑπὲρ τῶν ναῶν καὶ σχολῶν, ἑτέρας δὲ 1000 ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανικῶν σχολῶν. Εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικὴν Σχολὴν ἐκτὸς ἄλλων τακτικῶν συνδρομῶν ἀπὸ τοῦ 1844 ἐπ' ὀνόματι τοῦ καταστήματος Ζαφειροπούλου-Ζαρίφη, προσήνεγκον μετὰ τοῦ ἐφαμίλλου γαμβροῦ τοῦ ἀνὰ 1000 λίρας· τὸ δὲ παράδειγμα τούτων προκαλέσαν τὰς δωρεὰς καὶ ἄλλων ὁμογενῶν κατέστησε δυνατὴν τὴν κατὰ τὸ 1875 ἐκ βάθρων ἀνέγερσιν τῆς σεσαθρωμένης δυτικῆς πλευρᾶς τῆς σχολῆς. Εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ εἰκοσαετίας προσέφερε χιλίας λίρας δεχθεὶς ἅμα νὰ κατατεθῶσιν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ καταστήματι ἐπὶ τόκῳ 8 % . Ἐπίσης συνεισέφερεν ἐκτὸς ἄλλων ποσῶν 2000 λίρας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ ἕτερον ποσὸν πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Ἰωακείμειον Παρθεναγωγεῖον. Τὸ ἐν Πέραν Παρθεναγωγεῖον τῆς κοινότητος ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ὑπ' αὐτοῦ πρὸ διετίας διὰ δαπάνης 6,000 λιρῶν ἐπὶ γηπέδου δωρηθέντος ὑπὸ

τῆς ἀδελφῆς του, τῆς σεβαστῆς δεσποίνης Ἑλένης Γ. Ζαρίφη. Τὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα ἐπλουτίσθησαν χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν του διὰ πολυτίμου ἀπολυμαντηρίου μηχανῆς. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς τοσαύτας βλάβας εἰς τε τὰς δημοσίας καὶ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκοδομὰς ἐπέφερεν, ὁ αἰμίμηστος ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ προσφέρῃ 1000 μὲν λίρας ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, 500 δὲ ὑπὲρ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς καὶ ἑτέρας 500 πρὸς τὰς σχολὰς, ἐκκλησίας καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπὸ τοῦ σειμοῦ παθόντας. Ἐν Μακεδονίᾳ μαρτυροῦσι τὴν φιλανθρωπίαν του διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τιμώμεναι δύο σχολαί, σπουδαῖα δὲ ποσὰ προσέφερεν ἐν Ἀθήναις τῷ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγῳ, τῷ θεραπευτηρίῳ ὁ Εὐαγγελισμὸς, τῷ Ἐρυθρῷ σταυρῷ καὶ ἄλλοις κοινωφελέσιν ἰδρύματι. Τὴν φιλανθρωπίαν του δὲ ταύτην τιμῶσαι αἱ κυβερνήσεις Γαλλίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος εἶχον κοσμήσει αὐτὸν διὰ παρασῆμων. Τὴν κορωνίδα ὅμως πασῶν τούτων τῶν εὐεργεσιῶν ἐπέθηκεν ἡ διαθήκη του ὀρίσασα τὸ ποσὸν **ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων λιρῶν Τουρκίας** διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς, ἐξ ὧν τὰς **ἐννενήκοντα χιλιάδας** διὰ τὴν ἡμετέραν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ὁμορον Ἑλλάδα.

Τοιοῦτος ἦν ἐν σκιαγραφίᾳ ὁ ἀνὴρ ὁ μεταστὰς ἀφ' ἡμῶν τῇ 27 Νοεμβρίου 1894 ἐν γήρει πόνι κατὰ τὸ 78 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ οὕτως ὁ θάνατος λίαν δικαίως ἐθρηνήθη ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὡς ἀπώλεια οὐ μόνον ἐθνικὴ ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020721

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

